

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle

Asia: Yleisradion lausunto Hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2016 (HE 30/2015 vp) sekä Valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2016-2019 (VNS 1/2015 vp).

Hallituksen esityksessä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2016 todetaan, että

- Yleisradion indeksikorotus jätetään tekemättä 2016
- Yleisradion rahoitus on siirretty kehykseen kuuluvaksi
- Televisio- ja radiorahastoon siirretään Yleisradion julkisen palvelun kulujen kattamiseksi 508 miljoonaa euroa

sekä

Valtioneuvoston selonteossa vuosille 2016-2019 on Yleisradion osalta todettu:

- ” Hallitusohjelmassa todetaan, että vaalikauden kehykseen tehdään vuosittain hintatason muutoksen edellyttämät tarkistukset.

Huhtikuun 2015 kehyspäättöksessä vuosien 2016-2019 kehys laadittiin vuoden 2016 hinta- ja kustannustasossa lakisääteisesti ja sopimusperusteisesti indeksoitavien menojen osalta. Säästötoimena on päätetty lakkauttaa lapsilisän ja opintotuen indeksisidonnaisuus, jäädyttää valtionosuuksien sekä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen indeksikorotukset kehyskaudella sekä jäädyttää KEL – ja kuluttajahinta/elinkustannusindeksiperusteiset indeksikorotukset vv. 2016- 2019, minkä vuoksi nämä lakisääteiset hintakorjaukset vähennetään huhtikuun 2015 kehysmenotasosta. Myös Yleisradio Oy:n rahoituksen indeksikorotus jätetään tekemättä.”

- Yleisradio Oy:n julkisen palvelun rahoittamiseksi tarkoitettu siirto valtion televisio- ja radiorahastoon on mitoitettu 508 milj. euron suuruiseksi.
- Yleisradioveron parametreja tarkistetaan Yleisradio Oy:lle siirrettävän määrärahan indeksijäädytyksen johdosta siten, että pienimmän maksuunpantavan veron määrää korotetaan 51 eurosta 70 euroon, jolloin alin tuloraja, jolla veroa aletaan maksaa, nousee n. 7 500 eurosta n. 10 300 euroon vuodessa.

Yleisiä huomioita:

Valtionyhtiö Yleisradion rahoitusjärjestelyt ovat olleet aina erityisiä ja perustuneet 1930-luvun lopulta nykyiseltä nimeltään valtion televisio- ja radiorahaston käyttöön.

Rahasto on ns. budjetin ulkopuolinen rahasto. Perustuslain^[1] 87 § mahdollistaa talousarvion ulkopuolisten rahastojen perustamisen. Lailla voidaan säätää valtion rahaston jättämisestä talousarvion ulkopuolelle, jos valtion pysyvän tehtävän hoitaminen sitä välttämättä edellyttää.

Voimassaoleva järjestely perustuu lakiin televisio- ja radiorahastosta^[2] tehtyihin muutoksiin vuonna 2012 (10.8.2012/475, HE 29/2012 vp) ja lakiin yleisradioverosta vuodelta 2012 (31.8.12/484, HE 28/1012 vp). Hallituksen ao. esitykset perustuivat

eduskuntaryhmien puheenjohtajien sekä asunto- ja viestintäministeri Kiurun 16.12.2011 hyväksymään julkilausumaan sekä valtioneuvoston sen pohjalta 21.12.2011 hyväksymään periaatepäätökseen. Vuoden 2012 joulukuisten päätösten taustalla oli eduskuntaryhmien jo maaliskuussa 2010 hyväksymä yhteinen kannanotto.

Tavoitteena tässä varsin laajapohjaisessa valmistelussa oli luoda rahoitus- ja hallintomalli, joka turvaa pitkäjänteisesti Yleisradion julkisen palvelun kehittämisen ja riippumattomuuden nykyisenkaltaisessa laajuudessa. Huomiota oli kiinnitetty rahoitusmallin vakauteen, järjestelmän oikeudenmukaisuuteen ja laajaan maksupohjaan. Tällä tavoin voidaan turvata Yleisradiona asema suomalaisen kulttuurin tuottajana, moniarvoisena ja riippumattomana tiedonvälittäjänä sekä sananvapauden ylläpitäjänä[3].

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä todetaan lisäksi:

”Yleisradio Oy:n riippumattomuuden turvaamiseksi on perusteltua, että julkisen palvelun vero ei sisälly valtiontalouden kehyksiin. Vero tuloutetaan teknisesti valtion talousarvioon, josta varat ohjataan valion televisio- ja radorahastoon. Rahastosta siirretään vuosittain valtion televisio- ja radorahastosta annetussa laissa säädetty summa – tuolloin 500 m€ - Yleisradiolle[4].

Toinen Yleisradiota koskeva erityispiirre, joka erottaa sen muista valtionyhtiöistä, on eduskunnan rooli yhtiön valvonnassa ja ohjauksessa. Eduskunnan asemassa suhteessa Yleisradioon tapahtui jo 1940- luvun lopulla merkittävä muutos, kun yhtiön korkeimman elimen, hallintoneuvoston nimittäminen siirrettiin yhtiökokoukselta eduskunnalle.

Tämän jälkeen eduskunnan asema on vain vahvistunut yhtiön ohjauksessa, erityisesti kun

- hallintoneuvoston toimikausi yhteensovitettiin eduskunnan vaalikauteen vuonna 1977
- osakeyhtiölain uudistamisen yhteydessä hallintoneuvoston tehtävät siirrettiin Yleisradiota koskevaan lakiin vuonna 1980
- hallintoneuvosto antaa eduskunnalle kertomuksen julkisen palvelun toteutumisesta vuodesta 2004; eduskunnan keskustelu tapahtuu valiokuntamietinnön pohjalta
- eduskuntaryhmien puheenjohtajat/eduskuntaryhmät osallistuivat lakivalmisteluun, joka koski yhtiön rahoitusta vuonna 2011
- hallintoneuvosto sai tehtäväkseen uusien palvelujen ennakkoarvioinnin vuonna 2012

Liikenne- ja viestintävaliokunta totesi vuoden 2012 uudistuksesta antamassaan mietinnössä[5] edelleen seuraavaa:

”Esityksen yhtenä tavoitteena on vahvistaa Yleisradion julkisen palvelun ohjausta ja valvontaa. Yleisradio on huomattavaa yhteiskunnallista merkitystä omaava valtionyhtiö, jossa eduskunnalla, valtioneuvostolla, yhtiön hallintoneuvostolla on kaikilla keskeinen roolinsa. Valiokunta toteaa, että ennen kaikkea Yleisradio Oy on kuitenkin eduskunnan valvonnassa ja ohjauksessa oleva, mutta toimituksellisesti ja ohjelmien sisältöjen osalta täysin itsenäinen yhtiö. Pääasiassa eduskunta valvoo yhtiön toimintaa hallintoneuvoston välityksellä.

--

Valiokunta toteaa, että Yleisradion valvonnan järjestäminen parlamentaarisesti laaja-alaisena on omiaan osaltaan turvaamaan yhtiön ja sen toiminnan riippumattomuutta.

Avainsanat Yleisradiota koskevassa rahoitusjärjestelyissä ovat siten edellä esitetyn pohjalta

- valmistelun laajapohjaisuus
- talouden pitkäjänteisyys ja vakaus
- ohjelmatoiminnan riippumattomuus ja
- sananvapauden ylläpitäminen

Kuten edellä on todettu, valtioneuvosto totesi vuonna 2012, että Yleisradio Oy:n riippumattomuuden turvaamiseksi on perusteltua, että julkisen palvelun vero ei sisälly valtiontalouden kehyksiin.

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2016 valtioneuvoston selonteko vuosille 2016-2019

Valtiontalouden suunnitelmissa on lähdetty siitä, että

- yhteiskuntapoliittisista syistä Yle-vero poistuu suurelta joukolta pienituloisia kansalaisia veron maksamisen tuloajan muuttamien myötä. Tämän toimenpiteen takia veron tuotto jää pienemmäksi kuin laissa on määrätty Yleisradiolle maksettavaksi.

Korjaavana toimenpiteenä on päädytty siihen, että kehyksestä suoritetaan ko. summa televisio- ja radiorahastoon. Tämä ratkaisu tuo Yleisradion rahoituksen vuoden 2016 budjetin laadinnassa kehyskeskusteluun. Maan hallituksen budjettiesityksessä Yleisradion rahoitus on nyt siirretty kehykseen kuuluvaksi.

Asiaa on luonnehdittu tekniseksi. Se kuitenkin näyttäisi sisältävän sellaisen käytännöllisen muutoksen, että Yle-veron tuotto irtoaa Yleisradiolle budjetissa tulevasta rahoitusosuudesta.

Ratkaisevaa Yleisradion aseman kannalta on, että yhtiö pysyy budjetin ulkopuolisena valtiontaloutena ja että valtion televisio- ja radiorahasto jatkaa olemassa oloaan budjetin ulkopuolisena rahastona.

- asiakirjoista on tehtävissä myös johtopäätös, että Yle-veron indeksikorotus jätetään tekemättä vaalikaudella.

Indeksiin liittyvän esityksen tekeminen yksinomaan hallituksen valmistelun perusteella on vastoin aiempia Yleisradion rahoitukseen liittyviä periaatteita.

Lopuksi

Olenainen asia Yleisradiota ja sen toimintaa koskevien, edellä mainittujen periaatteiden toteutumisen kannalta on, että Yleisradion tulevaisuutta koskeva laajempi valmistelu on huolellista ja on luonteeltaan parlamentaarista eli siihen voivat osallistua kaikki eduskunnassa edustettuna olevat puolueet. Muunlainen – maan hallituskeskeinen - menettely johtaa helposti poukkoiluun julkisen palvelun yleisradiotoiminnan ohjauksessa ja rahoituksessa. Yleisradion ja sen talouden voimakasta riippuvaisuutta kulloinkin istuvasta hallituksesta ei sananvapauden näkökulmasta voi pitää asianmukaisena.

Valmistelun tavoitteena tulisi olla yksimielisyyden saavuttaminen. Liikenne- ja viestintäministeri onkin ilmoittanut asettavansa Keskustan eduskuntaryhmän puheenjohtaja Matti Vanhasen johtaman parlamentaarisen työryhmän tarkastelemaan Yleisradion julkisen palvelun tehtävää ja rahoitusta. Tämän työryhmän toimiaika alkaa vuoden 2016 alusta. Olisi erikoista, jos ennen työryhmän työn valmistumista maan hallitus ryhtyisi suurempiin muutoksiin Yleisradion rahoituksessa, varsinkin kun ministerin asettaman toisenkin, Suomen media-alan tilannetta kartoittavan työryhmän työ on vielä kesken.

Olennaista on myös vastata kysymykseen, joka liittyy televisio- ja radiorahastolain olemassaolon oikeutukseen. Edellyttääkö valtion pysyvän tehtävän hoitaminen välttämättä tätä budjetin ulkopuolista rahastoa, kun sen varat tulisivat suoraan valtion budjetista eivätkä enää esimerkiksi Yle-verosta?

On selvää, että julkisen palvelun yleisradiotoiminnan rahoitus on valtion pysyvä tehtävä. Ensiksikin on tärkeää, että julkisen palvelun rahoitusta käsitellään niin maan hallituksessa kuin eduskunnassa omana kysymyksenään erikseen, jolloin sitä voidaan arvioida kattavasti ja siten, että koko parlamentaarinen kenttä voi osallistua keskusteluun. Jos Yleisradion rahoitus olisi tavallinen valtion budjetin menomomentti, korostuisi hallituksen rooli valmistelussa ja hallituspuolueiden rooli päätöksenteossa. Yleisradion rahoituksen edellä mainitut periaatteet hukkuisivat helposti normaalissa budjettikäsitelyssä. Toiseksi rahaston olemassaolo maan hallituksen ja Yleisradion välillä on omiaan korostamaan Yleisradion riippumattomuutta hallituksesta.

Helsingissä 14 päivänä lokakuuta 2015

Yleisradio Oy

Lauri Kivinen
toimitusjohtaja

[1] 11.6.1999/731

[2] 9.10.98/745

[3] Ks. valtiovarainvaliokunnan mietintö 14/2012 vp.

[4] Määrärahan suuruus tarkistetaan vuosittain kustannustason muutosta vastaavasti. Tarkistuksen perusteena on indeksi, joka muodostuu elinkustannusindeksistä, jonka painoarvo on yksi kolmasosa, sekä ansiotasoindeksistä, jonka painoarvo on kaksi kolmasosaa. (ao. lain 3 §, 2 momentti). Säännöstä ei kuitenkaan sovellettu valtiontaloudellisista syistä vuonna 2015. Maan hallituksen vuoden 2016 budjettiesityksessä (HE 30/2015) esitetään, ettei vuonna 2016 myöskään sovelleta ko. indeksiä. Summa on nykyisin 508 m€.

[5] 8/2012 vp